

Teksti ülesehitus ja sidusus

Moonika Pärn

Tekstitüübid

Tekstitüüp	Eesmärk	Žanrid
Jutustav	Edastada mingi aja jooksul toimunud sündmusi	Seiklusromaan, elulugu, uudis, kroonika, reportaaž, seletuskiri jt
Kirjeldav	Tuua esile nähtuste sarnasused või erinevused, esitada olulised tunnused, tähelepanekud	Entsüklopeedia, iseloomustus, reisijuht, raport, juhend jt
Arutlev	Väljendada ja põhjendada arvamust või hinnangut, näidata põhjuse ja tagajärje seost	Essee, arvustus, arutlev kirjand , arvamislugu jt

Peamised teksti ülesehitusviisid 1

- **Ajaline järjestamine**

sündmustest jutustatakse nende toimumise järjekorras või pöördjärjestuses ning vastavalt järjestatakse ka lõigud.

*jutustus, jututav kirjand, **probleemi tutvustus arutlevas kirjandis***

Peamised teksti ülesehitusviisid 2

- **Kõrvutamine**

Nähtusi, asju, inimesi, olukordi võrreldakse või vastandatakse; võrreldes tuuakse välja erinevused ja sarnasused. Vastandada võib tugevaid ja nõrku külgi, minevikku ja olevikku, poolt- ja vastuargumente.

kirjeldus, jutustav kirjand, arutlev kirjand, arvustus, artikkel

Peamised teksti ülesehitusviisid 3

- **Rühmitamine**

Vaadeldav nähtus või analüüsitav probleem jagatakse osadeks ning igas lõigus käsitletakse mõnd omadust, tunnust, alaprobleemi.

kirjeldus, arutlev kirjand, raport, artikkel, kõne

Peamised teksti ülesehitusviisid 4

- **Eritlemine ehk analüüsimine**

Nimetatakse probleemi, tuuakse välja selle põhjused ning tagajärjed, arutletakse lahenduste üle, põhjendatakse oma seisukohta.

artikkel, uurimus, arutlev kirjand

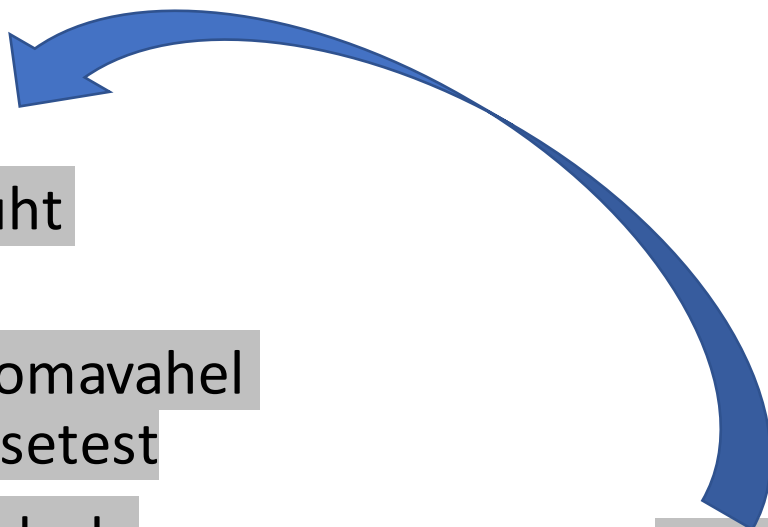
Teksti liigendamine

LÕIK

*käsitleb üht teemat

*koosneb omavahel seotud lausetest

* uus lõik algab taandreaga

SISSEJUHATUS

Tutvustab teemat

Püstitab probleemi

TEEMAARENDUS

arutlev

3-4 LÕIKU

LÕIK = väide + põhjendused, näide ---> järeldus

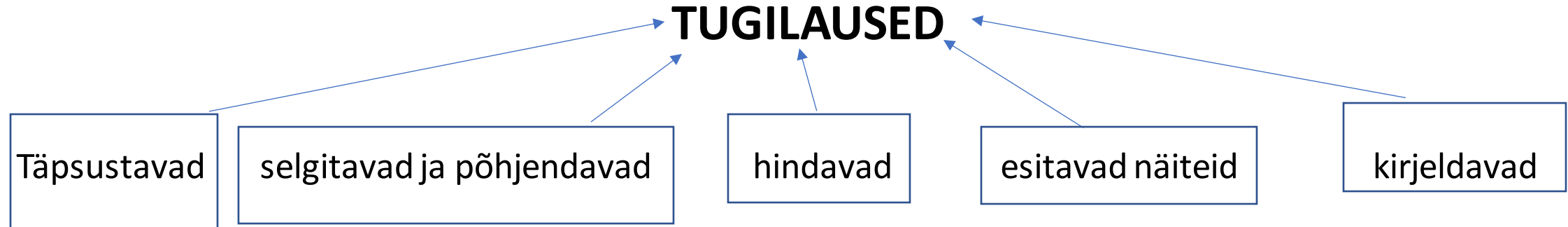
KOKKUVÕTE

korratakse olulisi järeldusi,

tehakse üldistusi

Lõigu ülesehitus

TUUMLAUSE
esitab lõigu peamõtte

Tekstisidusus

Teksti terviklikkus =

lõigud järgnevad üksteisele loogiliselt +

on omavahel seotud +

koosnevad lausetest, mis on omavahel seotud

Tekstisidusus kujuneb sellest, et igas järgmises lauses või lauseosas on mingi sõna, mis vastab mõnele eelnevale sõnale tekstis

Sõnade stiilivärving

Stiil tähendab kõneolukorrale ja eesmärgile vastavat keelekasutust.

Kooliõpilaste kirjandites on sagedasemaid probleeme argikeelsed väljendid.

Nt suva, savi, jama,

Kujundlikkus...

...tähendab, et sõnu on kasutatud tavapärasest erinevalt: ebatavalises tähenduses, üllatuslikes seostes või ootamatus ümbruses.

- Kujundid muudavad teksti värvikamaks ja isikupärasemaks.
- Kujundid tõstavad teksti väärtust siis, kui nad sobivad omavahel ja lähevad kokku teksti sisuga.
- Kujundeid tuleks kasutada mõõdukalt.
- Vähem sobivad kujundid referaati, uurimusse, uudistesse.